

moest zijn ten gunste van no. 16 of 17 die op de wip stond.

De wet laat nog ruimte open voor de verkiezing van iemand, die, gerekend naar het totaal aantal stemmen op 'n bepaalde lijst aangebracht, niet in aanmerking zou komen voor een Kamerzetel. Wanneer zoo iemand bij z.g. voorkeurstemmen den kiesdeeler haalt, wordt hij verkozen verklaard. Zoo heeft dus de wet nog de mogelijkheid gelaten om af te wijken van het partij-inzicht dat meneer X op no. 1 stelde, en de voorkeur te geven aan meneer Z die op no. 15 staat. De opperheerschappij van de partij in het vaststellen van de volgorde der kandidaten wordt hier even doorbroken. Hier ligt een wettelijke mogelijkheid voor een minderheid in een partij, die het niet gedaan heeft kunnen krijgen dat de door haar verkozen kandidaat een kans biedende plaats kreeg. Hier ligt ook een wettelijke mogelijkheid voor een partij, een partijbestuur, om een minderheid niet aan een meerderheid op te offeren. Wanneer een minderheid, niet uit tegensprekerigheid of koppigheid maar uit principieele overwegingen, gaarne een bepaalden kandidaat op de lijst geplaatst zag, een kandidaat die bij het partijbestuur niet favoriet is, dan kan het partijbestuur de gelegenheid openen zulk een kandidaat bij voorkeurstemmen te verkiezen, door hem een plaats te geven op de lijst. Het is in den loop der jaren langzamerhand evangelie geworden, dat we moeten stemmen op no. 1 van de lijst en dat het maar half-half is onze stem uit te brengen op een lager geplaatsten kandidaat. Dan wijken we immers af van de volgorde waaraan het partijbestuur de voorkeur geeft. Maar al zal, wanneer in een partij waarachtige eenheid en gemeenschap bestaat, er ook meestal eenheid van gevoel en wezen ten aanzien van de volgorde der kandidaten, dit gaat toch niet altijd op

en het zooveel vermeldde evangelie is dan ook niet juist. Zelfs de wetgever heeft hiervoor oog gehad.

Evenwel, als ik goed ben ingelicht, neemt de A.R. Partij de door de wet gelaten mogelijkheid weg, door de kandidaten te binden aan de vastgestelde volgorde. Wordt een kandidaat gekozen bij voorkeurstemmen — terwijl hij, van no. 1 af gerekend, niet in aanmerking zou komen — dan is hij verplicht zijn plaats af te staan, opdat de volgorde gehandhaafd blijve. Indien dit inderdaad de praktijk is, dan zijn de kiezers niet vrij in hun keuze. Ze zijn overgeleverd aan de partij, aan partijorde en partijbeslissingen. De partij, die toch al zoo'n groote plaats inneemt, gaat nog verder dan de wet in het toepassen van het stelsel der evenredige vertegenwoordiging. Wat er nog overgebleven is van het verkiezen van een persoon — en niet van een lijst, een partij — wordt door haar nog weggenomen. De partij heeft een beheerschende plaats gekregen. Zij is niet meer dienend. Vrijmaking van partijbeslissingen binnen het partijverband is praktisch onmogelijk. De minderheid moet zich altijd neerleggen bij de meerderheid, en dat betekent praktisch: bij de voorstellen en besluiten van de landelijke leiding.

Deze ontwikkeling bereikt zijn hoogtepunt wanneer de wet maar één partij erkent, en wanneer die partij het land regeert. Wat volksvertegenwoordiging moest zijn wordt regeering. Hij die regeert wordt geacht te zijn de personificatie van den volkswil. En de z.g. volksvertegenwoordigers zijn niet anders dan partij-satellieten.

Zulk een hoogtepunt is bereikt in het nationaal-socialisme. En Nederland loopt op den weg die heend leidt naar eenzelfde doel. Sappemeer.

B. JONGELING.

Eenige opmerkingen

naar aanleiding van Dr J. Verkuyt's dissertatie III

Ook volgens Dr Verkuyt is de Overheid aan Christus onderworpen, geheel en al. Dit blijkt o.m. uit Rom. 13: 4 en 6, Openb. 1: 5, Matth. 28: 18. Onderscheid tusschen Christelijke en niet-Christelijke Overheid is er in dit opzicht niet. Belde zijn aan Christus onderworpen en aan Hem verantwoording schuldig, of ze dat nu willen erkennen of niet, het feit verandert er niet door. Het begrip „neutrale staat" is „een dwaas en onmogelijk begrip" (blz. 289).

Als Dr V. de vraag gaat beantwoorden, wat de roeping van de Overheid is „t.a.v. de Christelijke religie in het bijzonder, verklaart hij, dat de Staat niet de roeping heeft, de taak van de Kerk over te nemen.

Dit is m.i. wel zoo duidelijk, dat het haast overbodig mag heeten, dat Dr V. dit neerschrijft en vele malen in allerlei vorm herhaalt.

Even weinig tegenspraak zal hij ontmoeten, als hij zegt: „Kerk en Staat mogen nooit samenvallen hier op aarde". Ook dat is zonder meer duidelijk. Zelfs wie theocratische opvattingen huldigt zal nog moeten erkennen, dat Kerk en Staat onder het oude Israël nog niet samenvielen.

Wat de Staat, volgens den schrijver, wel moet doen, is: een vrijen loop laten aan het Woord Gods in zijn gebied „en hij moet aan de geloovigen afzonderlijk en aan de Kerken en vrije organisaties van Christenen de volle gelegenheid geven hun gehoorzaamheid aan Jezus Christus met woord en daad tot uitdrukking te brengen".

„Dit houdt ontzaglijk veel in", aldus Dr V.

Nu, dat „ontzaglijk veel" valt bij nader inzien toch ontzaglijk tegen, hetgeen niet behoef te verwonderen, als men bedenkt, dat, vlg. Dr V., de Overheid het Koninkrijk van Jezus Christus bevordert, als ze alleen maar de negatieve houding van „niet-belemmeren" aanneemt.

„Voorts wil ik er in dit verband op wijzen", aldus de schrijver, dat het niet de roeping der Overheid is ten aanzien van de bescherming dezer vrijheden, onderscheid te maken tusschen de verschillende kerken".

Bedoeld worden die vrijheden, welke voortvloeien uit Dr V.'s omschrijving van godsdienstvrijheid, n.l. vrijheid van geweten, godsdienstige belijdenis, organisatie en activiteit.

Nog steeds geldt het hier de Christelijke religie en Dr V. ziet twee redenen, waarom de Overheid dat onderscheid niet mag maken. De eerste is, omdat de Overheid dan met haar zwaarmacht zou ingrijpen in den geestelijken strijd, „op een manier, die met de wijze, waarop het Rijk Gods komt, in strijd is". De tweede reden is gelegen in het feit, dat „God nergens in den Bijbel beloofd (heeft), dat Hij aan de Overheid een bijzondere leiding des Geestes zou schenken, om onderscheid te maken tusschen de zuivere en de valsche Kerk, tusschen het ware geloof en de ketterij. Onder het Oude Testament kon de Overheid bij elk voorkomend geval door Urim en Thummim of door de profetie Gods wil vernemen, maar deze bijzondere Openbaring Gods viel onder het Nieuwe Testament weg".

Nogmaals, dit alles betreft nog Christelijke religies. Nu gaat Dr V. de vraag beantwoorden, of de Overheid „de roeping" heeft diezelfde vrijheid ook aan

niet-Christelijke godsdiensten te garanderen. En volgens hem „moet deze vraag voluit bevestigend beantwoord worden".

Het is den schijver blijkbaar ontgaan, dat zijn tweede (zoojuist genoemde) reden al dadelijk vervalt. Het moge waar zijn, dat de Overheid geen bijzondere leiding des Geestes bezit, welke haar in staat stelt zulvere en valsche Kerk te onderscheiden, het onderscheid tusschen Christendom en heidendom, tusschen godsdienst en afgodsdienst, kan zij ook zonder Urim en Thummim, zonder onmiddellijke godsspraak door profeten nog wel ontdekken, tenzij zij zelf even sterk gedegenereerd is als de valsche religie. Wat blijft er nu over van Dr V.'s bewering, dat de Overheid aan Christus onderworpen en aan Hem verantwoording schuldig is? Mag zij haar ambt zó „neutraal" vervullen, dat zij op haar eigen terrein (haar door Christus toevertrouwd) welbewust en op klaarlichten dag de zaaiers van den boosen vijand met evenveel zorgen omringt als de zaaiers van haar eigen Heer?

En wat de eerste reden betreft, met haar zwaard mag de Overheid 't Koninkrijk van Jezus Christus niet uitbreiden, dat zou ze ook niet kunnen. Maar tusschen „geweld gebruiken" en „volkomen vrij laten" (of liever: „beschermen") ligt nog een hemelsbreed verschil. Ook de Overheid heeft de roeping, met niet-gewelddadige middelen, op haar wijze, en op haar terrein, het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen. Kuyper noemde eens (A.R. Staatskunde II, pag. 603) vier punten t.a.v. de houding, welke het Indisch Gouvernement tegenover de verbreiding van den Christelijken godsdienst had aan te nemen. Daar zijn nog meerdere punten aan toe te voegen.

Het is merkwaardig hoe gemakkelijk Dr V. Christelijke en niet-Christelijke godsdiensten tegenover de Overheid gelijkshakelt. Daarvoor moest hij eerst een Overheid construeeren, die niet meer gebonden is aan de Wet Gods, maar via een „ethisch minimum" aan de volksconscientie.

Voor dat betoog beroept hij zich, zooals wij de vorige week zagen, op Bavinck. Geheel ten onrechte. Prof. Bavinck spreekt in de desbetreffende passage over een Christelijke, Gereformeerde, Overheid (Dogm. 4e dr. IV pag. 421). Die kent de Wet Gods uit de H.S. Zij mag echter de grenzen tusschen Kerk en Staat niet uit het oog verliezen. Dat deed Calvin ook niet. „Hij trok de grenslijn tusschen kerk en staat wel duidelijk en scherp, maar hij trok ze anders dan wij; het gebied waarop beide wat te zeggen hadden, was veel grooter dan het thans door ons wordt bepaald" (t.a.p. pag. 420). Het onderscheid tusschen zonde en misdaad wordt nu helderder ingezien dan in de eeuw der Hervorming en dat dwang in strijd is met de Chr. belijdenis, wordt steeds meer erkend. Aldus betoogt Prof. Bavinck. Hij houdt echter vast aan den eisch, dat een Christelijke, Gereformeerde Overheid de roeping heeft, om Gods eer te bevorderen, Zijn Kerk te beschermen en het rijk van den antichrist te gronde te werpen. De moeilijkheid voor de Overheid blijft het trekken der grenzen tusschen zonde en misdaad. Dat moet zij doen naar den eisch van het Evangelie en overeenkomstig de leiding van Gods voorzienigheid in de historie. En dan eindigt Prof.

Bavinck zijn betoog met den zin, welke Dr Verkuyt betrok op „de vulling van het ethische minimum", doch het is duidelijk dat dit een al te sonderlinge vergissing is.

Op te merken valt nog, dat een Christelijke, Gereformeerde Overheid, waarover Bavinck spreekt, geen andere roeping heeft dan een niet-Christelijke Overheid. Alle Overheden hebben dezelfde roeping, zooals ook Dr Verkuyt nadrukkelijk erkent. Het onderscheid is alleen, dat van een niet-Christelijke Overheid niet verwacht kan worden, dat zij zich van haar roeping bewust is.

Hoe een Overheid in Aziatische gebieden op het kompas der volksconscientie heeft te navigeren, illustreert Dr V. met enkele voorbeelden.

Het eerste voorbeeld betreft de huwelijkswetgeving. De Moslimsche huwelijkswetgeving is in strijd met de „Christelijke huwelijksideeën en -wetten en ze is bovendien sociaal en economisch schadelijk voor het volk".

Dit laatste is ongetwijfeld zacht uitgedrukt. Laat ik dit even mogen toelichten. De Mohammedaansche Raden Adjeng Kartini (overl. in 1904) schrijft in haar in 1911 gepubliceerde brieven:

„Vader kan vandaag thuis komen en mij vertellen: „Je bent met die en die getrouwd". Ik heb dan mijn man te volgen, of ik kan 't ook wel weigeren, maar dit geeft den man dan recht om me levenslang aan zich te ketenen, zonder dat hij zich wat om mij te bekommeren heeft. Ik ben zijn vrouw, ook al volg ik hem niet en als hij zich niet van mij wil laten scheiden, dan ben ik mijn leven lang aan hem gebonden, terwijl hij vrij blijft in zijn doen en laten, zonder zich om mij te bekommeren. Als Vader me op zoo'n manier uithuwt, dan maak ik me maar eenvoudig van kant. Maar dat zal Vader nooit doen...."

„Moet ik als vanzelf niet het huwelijk haten, verachten, als het de vrouw zoo gruwelijk verongelukkig? Neen, gelukkig niet ieder Mohammedaan houdt er vier vrouwen op na, maar iedere getrouwde vrouw in deze wereld weet, dat zij de eenige niet is, en dat vandaag of morgen manlief haar een gezellin kan thuis brengen, die op hem evenveel recht heeft als zij; volgens de Mohammedaansche wet is zij ook zijn wettige vrouw. In de gouvernementen hebben de vrouwen 't lang niet zoo hard te verantwoorden als hare zusters in de Vorstenlanden, Soerakarta en Djokjakarta. Hier zijn de vrouwen al doodongelukkig met een, twee, drie, vier bij-vrouwen; daar in de Vorstenlanden noemen de vrouwen dat kinderspel. Je vindt daar bijna geen enkelen man, die maar één vrouw heeft; in de adellijke kringen, vooral in de omgeving van den Keizer, hebben de mannen tot over de 26 vrouwen. Mogen deze toestanden voortbestaan?

Ze zijn er al zoo aan gewend, dat zij er niets meer in vinden, maar dat neemt niet weg, dat die vrouwen er ontzettend onder lijden. Bijna iedere vrouw vervloekt dit recht der mannen. Maar verwenschingen helpen niets, gehandeld moet er worden...."

.....Van verre en nabij kennen wij dat helse vrouwenleed, veroorzaakt door zekere Mohammedaansche instelling, die het den mannen zoo gemakkelijk maakt, maar die o, zoo bitter hard en wreed is voor de vrouw...."

„Wij hebben zoo veel treurigs gezien in zoo menig Javaansch huwelijksleven, naar aanleiding van dat wrede Mohammedaansche mannenrecht. 't Leed der vrouwen in zoo'n verbintenis, 't leed van zoo menig kind, uit zoo'n huwelijk geboren, brandt ons in de ziel en zweept ons tot opstand tegen die toestanden."

Mary Pos in haar recente boek: „Eens op Java en Sumatra", verhaalt van haar gesprekken met inheemsche vrouwen op Java. Wat een afgrond van ellende gaat er dan. Als de vrouw met haar man ouder is geworden, moet zij dag aan dag vreezen door hem verstootten te worden. Dan staat zij hulpeloos, zonder onderhoudsmiddelen, een weggeworpene! „Haar kinderen, die zij zoo graag als elke moeder bij zich zou willen hebben, pleegt ze met een bloedend hart bij haar man achter te laten, omdat ze zelf geen middelen heeft ze behoorlijk groot te brengen."

„Beleedigd, gekwetst in haar diepste gevoelens, mag zij niet eens de troost bezitten, het liefste wat zij op aarde nog heeft, haar kinderen, bij zich te houden."

„Toch zou het niet in overeenstemming zijn met de roeping van de Overheid, als ze deze huwelijkswetgeving aan den kant zette en zonder meer verving door een Westersche huwelijkswetgeving". Dit laatste zegt Dr Verkuyt (pag. 275).

Hij voegt er aan toe, in een noot, dat dit in Turkije wel gebeurd is. In Afghanistan, zoo voeg ik er aan toe, heeft de Overheid, bij decreet, het monogame huwelijk willen invoeren, maar stuitte op hevige opstanden.

Wat is de roeping van de Overheid in zoo'n land, vlg. Dr V.?

Zij moet den Christenen gelegenheid geven een Westers huwelijk te sluiten en den Mohammedanen, die, om welke reden dan ook, zulks begeeren, eveneens. Waarom dit laatste?

't Is alweer de volksconscientie: „omdat deze soms protesteert tegen oude gewoonten, ook onder groepen, die niet onder invloed van het Christendom staan."

Blijkbaar gaat het hier alleen om mannenconscienties. Toch heeft de Overheid in Indië nog iets meer gedaan dan Dr V. haar zou willen toestaan, door in een huwelijksordonnantie aan de vrouw eenige zwakke bescherming te verleenen tegen het Mohammedaansch

huwelijksrecht. Maar zij had, toen zij de macht daar toe bezat, veel meer moeten doen. Neen, niet zonder meer, de Mohammedaansche huwelijkswetgeving aan den kant zetten, maar toch wel zoo snel mogelijk. Niet achter de volksconscientie aanhinken. Als zij haar roeping verstaat, komt zij wel eens in conflict met niet-Christelijke godsdiensten. Doch de Ned. Overheid heeft in Indië haar roeping te weinig verstaan. Daar zijn ergerlijke voorbeelden van te noemen. Zij was in den regel zoo liberaal mogelijk. Dat zal Dr Verkuyll in haar moeten prijzen! Terwille van de volksconscientie!

G. GOOSSENS.

RECTIFICATIE.

In het eerste artikel (zie blz 378, 1e kolom aan het einde der 5e alinea) kwam een storende drukfout voor. Er staat daar radicale gelijkwaardigheid enz. Dit moet zijn: raciale gelijkwaardigheid enz.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Een onzer antirevolutionaire senatoren heeft onlangs in de Eerste Kamer gewag gemaakt van een door het Christendom geadeld humanisme. De minister-president, Drees, vertelde in zijn programmrede, waarin hij het karakter van zijn kabinet teekende, dat zijn ministerie respect had voor het Christendom; aan hetwelk een groot deel van het volk zijn geestelijke kracht ontleende, maar daar naast roemde hij van een ander deel, dat gelijke deugd en kracht putte uit geheel andere bron. Het humanisme, dat dus leeft uit eigen kracht, buiten den Christus der Schriften om. Het is denkbaar, dat de Roomschen zich bij zulke teekeningen kunnen neerleggen, want de heidensche mythologie is volgens Rome toch een voortrap voor, een toeliding tot het Christelijk geloof.

En niet Augustinus, die in weerwil van de synthese, waaraan hij zich moeilijk kon onttrekken, toch de kracht der antithese verstond tusschen wereld en kerk, maar Thomas van Aquino, die het huwelijk van heidensche en christelijke wijsheid bevestigde, geeft voor de politiek der Roomschen den toon aan.

Maar hoe staat het thans met diegenen, die zich nog gaarne Calvinisten noemen?

Daar zijn er onder degenen, die nog prijs schijnen te stellen op den naam van gereformeerd. Velen, die de wereld niet zoo kwaad achten en meenen, dat als de kerk het voor die wereld passend woord vond — dat de Schrift niet biedt — zij wel ooren voor het Evangelie hebben zou.

Zij zouden dus allicht iets gevoelen voor een door een zeker Christendom geadelde wereld.

Ik denk dat een andere naam beter past: een door de wereld diep bedorven Christendom.

Wat ons diep moet treffen is de groote wereldzin, die zich in den christelijken kring meer en meer openbaart.

En koos men nu nog royaal, zooals de Schrift het toch ook zegt: of het een, of het ander, het zou erg zijn, maar er lag toch iets beslissends in, waarvoor de wereld althans respect kon hebben.

Maar zoo is het niet. Men volgt de wereld na — en stelt daarna de conscienties, die van zich zelf en van anderen, gerust met een vroom praatje. En dat is het nu, wat de wereld spotten doet. En ten onrechte?

En als een jonge man, in gereformeerden kring opgevoed, maar die de wereld heeft gekozen, zulks leest, dan schuift hij het met een hartgrondig: bah! ter zijde. Ten onrechte?

Wij hebben dit vertoon nu kunnen zien ter gelegenheid van de Olympische Spelen.

Dat deze spelen een der vele bewijzen zijn, dat de christenheid weer terugzinkt in een puur heidendom, veel erger dan dit, omdat het geschiedt onder de volken, die het Woord Gods hadden ontvangen, behoeft geen bewijs. Dat wordt alom toegegeven. De vlam, die het „heilig“ vuur op de Olympiade moest ontsteken, kwam uit den tempel van Zeus in Athene, en de openingsrede door den aartsbisschop van Canterbury gehouden, had eeuwen geleden voor een heidensch stadion even goed kunnen gelden. Heel die sportverheerlijking stamt uit het paganisme.

Daar is geen twijfel aan.

Maar hoe moesten nu onze christelijke dagbladen met het nieuws van deze Olympiade aan? De lezers haakten er toch naar? Men moet toch meedoen?

De stijl der wereldsche pers werd reeds algeheel overgenomen. Het is deze stijl, dat niet het wezenlijk belangrijke de grootte der letter, waarmee het nieuws wordt aangekondigd, bepaalt; dat zou, hoewel onnoodig, toch nog eenigermate te verdedigen zijn. Maar het is de letter, die beslist over het belang. En in dien stijl werd nu in de christelijke dagbladen alles gegeven, wat ook de pers der wereld bood. Alle nieuws van de Olympiade. En al de hulde voor de sterksten en de vlisten daar.

Bleef het nu daarbij, dat zou men kunnen constateren: hier werd een beslissende keuze gedaan. En daarmee uit.

Maar hier bleef het niet bij.

Want men mocht toch het christelijk karakter van het blad niet vergeten. Er kwamen eerst eenige verklaringen. Ziet u, sport, dat is toch niet verboden. In

zich zelf en op zich zelf, is lichaams oefening toch niet kwaad. Men heeft daar een gepast woord voor: „als zoodanig“. En dan: de Zondag was er niet mee gemeed.

Daar had men een prachtig argument. Men zal de wereld in alles kunnen volgen, als het maar niet op den Zondag is.

Daar komt dan ons christelijk karakter voor den dag. Acht iemand wereldzin een heel leelijke ziekte voor den belijder van den Christus, dan past hier het oude liedje: altijd is vroom jantje ziek, in de week maar Zondags niet; Zondags gaat hij naar de kerk met zijn boek vol zilverwerk.

Dat zilverwerk moge dan niet meer modern zijn, het vroom gezicht waarlijk wel.

Dus, nu zijn wij al een heel stuk op weg. De sport is „als zoodanig“ niet verkeerd. En de Zondag is er niet bij.

In een kerkbode zag ik nog een andere vondst.

Gewaagt de apostel Paulus niet van het stadion? Ontleende hij daaraan niet een treffend beeld voor den loopbaan des Christens?

Is er die Olympiade niet zelfs iets machtigs moois? En dan kwam er een zoete toepassing voor den christelijken strijd. Maar er werd geen positie gekozen tegen dit stuk paganisme, dat de vreeselijke armoede van het leven in onze dagen ons doet zien.

En tenslotte . . .

Zie, de feesten waren voorbij. De christelijke pers heeft zich beijverd alles mede te deelen in concurrerende geestdrift die het toppunt bereikte in de hulde een vrouw gebracht, die het hardst kon loopen.

Want — en hier kwam een huichelarij te pas, die de wereld ook zeer goed kent: zij heeft een man, haar trainer, en zij heeft kinderen en wijdt zich nu weer aan haar huis.

Maar de feesten zijn nu weer voorbij.

Was alles in orde? Kunnen wij zeggen, dat er niet hier of daar een geweten is, dat vermaant?

Wel — dan was daar een vroom artikel, dat alles goed maakt. Eenig vermaan, om toch van de sport geen afgod te maken.

Toch goed te begrijpen dat men al die dingen der wereld, die weer in het heidendom verviel, kan volgen met haast gewijde aandacht en met een belangstelling, die de geestdrift der wereld evenaard, maar dat wij daarna weer moeten bedenken, dat wij toch belijders van den Christus zijn, niet waar?

Ik verzeker u, dat, als de echte wereldling van dat alles kennis neemt, hij lacht en spot.

Wij kunnen ons ergeren als een humanistische schrijver als hij. Dickens, geen vroom christen kan teekenen, of hij maakt er een „rednosed man“ als Stiggins van, een drankzuchtigen huichelaar, en dat hij de grootst mogelijke pret heeft, als hij kon vertellen, hoe de oude Weller dien „godzaligen“ man onder de pomp houdt. Maar het valt niet te ontkennen, dat er christenen zijn, die de wereld reden geven tot zulk een spot.

Ik meen daarom, dat als de christelijke dagbladen haar lezers het nieuws van de Olympiade niet wilde of durfde onthouden, want men is nu eenmaal „algemeen christelijk“ geworden en moet dan „contenter tout le monde et son père“, iedereen tevreden stellen en zijn vader erbij, zij het dan maar heel royaal had moeten doen zonder allerlei verontschuldgingen en in elk geval zonder eenig vroom smoesje.

Maar zooals het nu ging is het eigenlijk niet dan diep beschamend. En als men dan zijn houding zelfs wil goedpraten met de opmerking, dat God regeert over boozen en goeden dan blijkt daaruit, hoezeer de gemeene-gratie-theorie het christelijk leven kan bederven.

Het is, als wij dit overdenken, goed niet in de eerste plaats naar buiten, maar allereerst naar binnen te zien, naar den eigen kring.

De wereld oefent thans op de christenheid een ontzaglijke macht uit, een bekoring, die tot steeds dieper verval voert.

Er is in breeden kring een pogen om alles wat de wereld voor schijnschoon biedt binnen te halen en toch belijgend christen te blijven.

Zoo heeft de mensch twee ijzers in het vuur.

En wij allen zijn kinderen van dezen boozen tijd vol afval. De radio brengt de wereld der ijdelheden in onze huiskamer. De pers wil een zoo breed mogelijke kring lezers. Men denkt dan nog wel evangelisatie te drijven door aan den wereldzin zooveel mogelijk tegemoet te komen. Men wordt psychologisch, zielkundig.

En doet allengs meer in alles, voor het tooneel en de bioscoop en den dans en de sport, met de wereld mee.

Een paar eeuwen geleden was er ten onzent bij de Roomschen, die kerk en wereld weten te huwen, een spotversje tot teekening van sommige protestanten. Het luidde aldus:

„Geuzen willen wel met ons gasten, maar zij en willen niet met ons vasten“.

De paganisten van dezen tijd kunnen zeggen: die gereformeerde menschen willen met ons van de wereld genieten, maar zij komen een beetje achteraan en — als het maar niet op den Zondag is.

Maar bleef de Zondag er wel geheel buiten?

Wat nu onder ons geschiedt doet denken aan de dagen van Augustinus, toen in het stadion en in het

circus de christenen niet meer in het centrum werden geplaatst als prooi voor de wilde dieren, maar toen zij konden plaats nemen in de rijen der duizenden toeschouwers. Augustinus waarschuwde zeer ernstig tegen stadion en schouwburg. Maar zijn vermaning werd al minder ter harte genomen.

Wij mogen wel al den dag het woord der Schrift voor oogen hebben en in ons hart: „hebt de wereld niet lief, noch 't geen in de wereld is; zoo iemand de wereld liefheeft de liefde des Vaders is niet in hem“. Joh. 2: 12—17.

Met hartelijke groeten en heilbode uw toegenegen
MARNIX.

PERSSCHOUW

„Geloovige woorden“.

De synodocraten zijn met ds Bos' woorden ingenomen; we noemden reeds ds H. Veldkamp.

Hij schrijft in zijn kerkbode:

Zoals men weet, openbaart zich onder de broeders van art. 31 tweestriel stroming, hetgeen men in 't kort zo kan samenvatten, dat de ene richting niet en de andere wel met ons wil praten. Prof. Schilder vertegenwoordigt de eerste groep.

Natuurlijk is dat onwaar: het staat duidelijk anders in de Acta. En in ons blad. Ds V. moest het zóó zeggen: de ééne wil voordat we eventueel aan het praten komen, het schrijven niet overgeslagen hebben, de ander wil dat wel. Waarom vertellen deze menschen niet, hoe het staat met de Chr. Geref. Kerken? Willen die nu ineens tegenover de synodocraten wel het stadium van schrijven overslaan? Mij niets van bekend.

Intusschen (na de aanhaling van ds Bos):

Dit zijn geloovige woorden, en ik hoop, dat ze weerklank zullen vinden zowel in de eigen kring van Ds Bos als by ons. Het zou een grote vreugde wezen als de hereniging een feit kon worden, maar zal dit „gesprek“ vruchtbaar wezen, dan moet geen der „partijen“ beginnen met op het standpunt te staan, dat ze voor 100 pct. gelijk hebben. Wij ook niet!

Wie heeft ooit gesproken over 100 pct.? Over vertuig en informeer ons, hebben we gezegd, en eisch van ons hetzelfde, — meer niet. Wil ds V. eens zeggen, of de rapporten en decreten van 1944 „geloovige woorden“ zijn geweest?

Hoe men in Indië de eenheid zoekt.

De Locomotief (96e jrg., nr 257) schrijft:

Bandoeng, 8 Juli (Aneta). — Op 6 Juli begon te Bandoeng de vergadering van de classis Batavia der Gereformeerde Kerken in Indonesië. Voor het eerst in de geschiedenis worden de vergaderingen bijgewoond door vertegenwoordigers van de Protest. Kerk: de predikanten B. Keers en A. Matulapelva. De Prot. Kerk van Bandoeng wordt vertegenwoordigd door Ds J. A. de Klerk, uit Djokja is afgevaardigd Ds S. P. Poerwadjaga, contactdeputaat van de Synode der Javaanse Kerken in Midden-Java ten Zuiden.

Een wisselend aantal veldpredikers woonde de vergaderingen bij. Op deze eerste dag kwam o.a. ter sprake de geestelijke verzorging van de Gereformeerden onder de militairen in Indonesië. Vastgesteld werd, hoe deze arbeid moet worden verdeeld tussen de moederkerken in Nederland, de veldpredikers en de Kerken in Indië. Een onderdeel van dit werk, n.l. de verspreiding van het kerkblad „Contact“ en de preken-serie „Het Levens Woord“, blijkt in een behoefte te voorzien.

Dinsdagmiddag belegde de Geref. Kerk van Bandoeng een vergadering met de afgevaardigden en gasten, waarbij Ds De Klerk een historisch overzicht gaf van de ontwikkeling van het Prot. Kerkelijk leven in Indonesië.

Uitvoeriger besprak hij de besluiten van de onlangs in Buitenzorg gehouden Synode der Prot. Kerken. Inlichtingen werden door hem verstrekt over deze belangrijke besluiten.

Voorts besloot de Classis een deel van de Zendingarbeid der Christelijke Kerken in Makassar op zich te nemen en also voort te zetten het werk, dat Ds H. v. d. Brink daar vroeger verrichtte in opdracht van de Kerk van Soerabaja. Z. Eerw. zal de leetuurvoorziening van de Zending in Oost-Ind. en de geestelijke verzorging van het Zendingziekenhuis Laboeng Badji op zich nemen. Voor hulp bij de exploitatie van dit ziekenhuis zal een beroep worden gedaan op andere zendingsinstanties, met name in Nederland.

Nadat op de tweede vergadering telegrammen waren gezonden aan H. M. de Koningin en de Prinses-Regentes, kwam een der belangrijkste onderwerpen aan de orde: het kerkelijk gesprek tussen Protestantse en Gereformeerde kerken.

De bespreking hiervan vond plaats in tegenwoordigheid van de afgevaardigden der Prot. kerken.

Hierbij bleek de brandende begeerte, waar dit maar mogelijk is, niet alleen tot dit gesprek, maar ook tot samenwerking te komen. Een ernstige moeilijkheid hierbij is, dat de Geref. Kerken zich gebonden weten aan de uit Nederland meegenomen Belijdenis en dat zij dienovereenkomstig de tucht over leer en leven harer leden oefenen, terwijl in de Prot. Kerk slechts een summier belijdenis als basis voor de opbouw van het kerkelijk leven is aanvaard. De samenwerking bij